

Conferentie

'Al veel bereikt, maar het werk is nog niet af!'

Hoe staat het met de arbocatalogi? Vier jaar na de start van dit fenomeen vond een evaluatieonderzoek plaats. De resultaten werden op 17 februari gepresenteerd tijdens de slotconferentie van de Commissie Begeleiding Arbocatalogi (CBA). Maar wat betekenen de resultaten?

Aukje van den Bent

Begin 2007 zag de 'arbocatalogus' het levenslicht. 'Toen ik voor het eerst van de plannen hoorde dat werkgevers- en werknemerspartijen samen arbocatalogi zouden moeten maken, verwachtte ik dat veel branches daar niet in zouden slagen', zegt Jan Heijink, senior onderzoeker bij ITS in Nijmegen. 'Ons onderzoek heeft me blij verrast. Maar liefst 142 branches hebben een arbocatalogus'. Ook Shirley Oomens, collega onderzoeker bij het ITS, was onder de indruk. 'Knap hoeveel werk er in die vier jaar is verzet. We hoorden dat waarschijnlijk de meeste branches twee risico's zouden hebben uitgewerkt. Twee uitgewerkte risico's waren immers voldoende om subsidie te ontvangen. Gemiddeld bleken branches echter maar liefst 7,7 risico's uitgewerkt te hebben. Ze hebben er echt werk van gemaakt!' Aan het onderzoek zelf werd ook hard gewerkt. In enkele maanden tijd werden alle 142 catalogi aan een diepgaande inhoudelijke analyse onderworpen, interviews met sleutelpersonen gevoerd en in acht branches telefonische interviews gehouden. Zo verzamelden de onderzoekers een schat aan informatie.

Gedeeld belang

Opvallend vonden de onderzoekers dat werkgevers- en werknemerspartijen elkaar rond dit thema zo goed hebben weten te vinden. Heijink: 'Werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers vertelden graag over hun catalogus. We merkten dat ze

best trots waren'. Een trots die later in het onderzoek terecht bleek. Als bedrijven uit de branche de catalogus kennen, zijn de vertegenwoordigers tevreden. Bijna de helft van deze bedrijven geeft bovendien aan dat de arbocatalogus al een positief effect heeft gehad op hun arbobeleid. Het gedeelde belang van veiligheid en gezondheid voor medewerkers én werkgevers lijkt een voor de hand liggende succesfactor. 'En de toepassing van ons poldermodel', vermoedt Heijink, 'want het lijkt er sterk op dat juist de branches die met elkaar overlegden – en dit onderwerp loskoppelden van eventuele andere besprekingsonderwerpen waarover ze van mening verschillen – succesvol zijn geweest'. Een mooi voorbeeld van polderen dat wellicht ook navolging kan krijgen door management en ondernemingsraad binnen de bedrijven.

Zorgen

Zijn de arbocatalogi dan een doorslaand succes? Nee, tegenover elk positief resultaat valt ook wel een minder prettig beeld te zetten (zie ook het kader). 'Mijn grootste zorg betreft het doorsijpelen van de arbocatalogi naar de kleine ondernemingen', zegt Oomens. 'We merkten in het onderzoek dat deze ondernemingen vaak geen risico-inventarisatie en -evaluatie uitvoeren, al is dat een wettelijke verplichting'. 'De sociale partners verschillen bovendien van mening over hoe verder vanaf hier', vult Heijink aan. 'Over één ding zijn ze het wel eens:

een persoonlijke aanpak in implementatie werkt het best. Dat betekent dus dat de implementatie een kwestie van lange adem wordt'.

Daarnaast moeten veel catalogi nog worden aangevuld; zij bevatten nog lang niet alle risico's die voor de branche prioritair zijn. Psychosociale arbeidsbelasting – en dan met name werkdruk – ontbreekt in veel gevallen. 'En dat terwijl juist dat onderwerp zich voor maatwerkoplossingen leent', aldus Heijink. En hij vervolgt: 'de catalogi besteden bovendien weinig aandacht aan het begrip "veiligheidscultuur". Het gaat dan om menselijk gedrag en handelen. Dus hoe je mens en organisatie eraan houdt. Hier lijkt echt nog weinig over nagedacht.'

Toekomst

Onderzoekers en de CBA concluderen op de slotconferentie dan ook dat er veel is bereikt, maar dat het werk nog niet af is. 'Een centrale aanjaagfunctie blijft wenselijk', aldus Heijink. 'Uiteraard om informatie over de catalogi te verzamelen en te verspreiden. Maar vooral ook om oplossingen voor lastige risico's te blijven promoten en om vragen rond implementatie en borging te beantwoorden. En ook de rol van de Arbeidsinspectie is nog niet uitgekristalliseerd. Blijft zij toetsen? Kan zij in branches mét catalogus lichter handhaven? En in andere branches juist strenger?' Staatssecretaris De Krom wordt gevraagd om het vervolg te ondersteunen. Verwoord door dagvoor-

Werkgevers en werknemersorganisaties zijn over het algemeen trots op wat ze bereikt hebben in de arbocatalogus

zitter Inge Diepman 'Heeft u een cadeautje?' Het diplomatieke antwoord van de staatssecretaris luidt: 'Wellicht'. Maar eerst deelt hij complimenten uit en benadrukt hij dat het erom gaat van de arbocatalogus een levend instrument te maken, waarvan toepassing op de werkvloer vanzelfsprekend is. Bij een goed plan van werkgevers- en werknemerspartijen zal de staatssecretaris dan 'in de panden van zijn jas zoeken naar een bescheiden bedrag'. ArboMagazine onderschrijft de kansen en uitdagingen van de arbocatalogi. In de artikelenreeks 'Hoe gaat het met de arbowáttes?' wordt elke maand een bijzondere arbocatalogus en branche in de schijnwerpers gezet. Op pagina 24 staat het eerste artikel uit deze reeks.

Aukje van den Bent is organisatieadviseur bij Ergo-balans en maakt deel uit van het netwerk van De Goede Praktijk, dat gespecialiseerd is in dienstverlening rondom arbocatalogi. www.degoedepraktijk.nl. Ze is intensief betrokken bij de totstandkoming en implementatie van diverse arbocatalogi. 

	
<p>Maar liefst 142 branches hebben een arbocatalogus. Dit is circa 56% van het mogelijke aantal catalogi. Daarmee vallen zo'n 61% van alle werkzame personen in Nederland onder een catalogus. Geen catalogus hoeft bovendien niet te betekenen dat er geen goed arbobeleid zou zijn. Wellicht had een branche al zo'n hoog arbo-niveau, dat de toegevoegde waarde van een catalogus niet duidelijk werd.</p>	<p>Zo'n 44% van de branches in Nederland heeft nog geen arbocatalogus, waaronder branches als de chemie, banken en ict. Branches waar wel degelijk arborisico's spelen en ook ongevallen voorkomen. Los van het huidige arboniveau blijven hier in ieder geval kansen liggen om de arbeidsomstandigheden met behulp van een arbocatalogus te verbeteren.</p>
<p>In de catalogi worden gemiddeld 7,7 risico's uitgewerkt. De top 5 van uitgewerkte risico's bestaat uit trekken en duwen, ongunstige of statische lichaamshouding, tillen en dragen, gevaarlijke stoffen en geluid.</p>	<p>In 45 procent van de catalogi worden (nog) niet alle prioritaire risico's* uit een branche uitgewerkt. Met name werkdruk ontbreekt in de uitgewerkte top vijf. * Per branchecatalogus zijn de risico's vergeleken met de risico's die uit onderzoeken van de Arbeidsinspectie als prioritair zijn bestempeld.</p>
<p>De arbocatalogi blijken meestal maatwerk. In de catalogi wordt bijvoorbeeld specifiek over het tillen van kratten fruit of het verplaatsen van patiënten gesproken, waarmee ze daadwerkelijk, zoals bedoeld, branche-specifiek zijn geworden.</p>	<p>In 40 procent van de catalogi is geen arbeidshygiënische strategie te ontdekken. De maatregelen zijn dan niet hiërarchisch geordend van bronmaatregelen, collectieve maatregelen tot persoonlijke beschermingsmiddelen. Zo is niet duidelijk wat eerst tot laatst aanbevolen is.</p>
<p>Degenen die de arbocatalogus kennen (36 procent van de bedrijven), zijn er positief over. Vooral de begrijpelijkheid wordt geroemd. Bovendien wordt in de helft van deze bedrijven aangegeven dat de arbocatalogus al tot arbo-verbeteringen hebben geleid.</p>	<p>Tweederde deel van de respondenten (directeuren, arboprofessionals of ondernemingsraadsleden) heeft nog nooit van het bestaan van een arbocatalogus gehoord. Zes op de tien kleine ondernemingen geeft bovendien aan dat er geen RI&E is opgesteld.</p>